

Jukka Käyhkö: Jollei jouluna ole lunta...

Kolumni

Suomi polarisoituu. On syntymässä uusi rajalinja, joka jakaa valkoiset ja mustat. Talvet. Vaikka ilmastonmuutos ei uhkaa meitä samalla tavoin kuin monia muita maailman alueita, lumirajan muutos on merkityksellinen erityisesti näin joulunaikaan meille eteläisen rannikko-Suomen asukkaille.

Saksalainen klimatologi ja botanisti **Wladimir Köppen** (1846–1950) kehitti nykyisin käytetyn ilmastoluokitusjärjestelmämme reilut sata vuotta sitten. Ilmastot jaetaan lämpötilan ja kosteuden perusteella viiteen pääluokkaan ja edelleen alaluokkiin niin, että luokkia muodostuu yhteensä 29 kappaletta. Päiväntasaajan trooppiset ilmastot vaihtuvat lauhkean ja kylmän vyöhykkeen kautta napa-alueiden jääilmastoon.

On sovittu, että ilmastolla tarkoitetaan 30 vuoden jaksolla mitattujen säiden kokonaisuutta – näin saadaan tilastollista luotettavuutta, jota muutama poikkeava vuosi ei heilauta. Elämme nyt jaksoa 1991–2020. Kun uusi jakso vuoden kuluttua tulee valmiiksi, on luvassa isoja otsikoita. Ilmasto verrataan aiempaan, ja nähdään viimeaikainen lämpenemiskehitys.

Suomi kuuluu Köppenin luokituksessa kylmään lumimetsäilmastoon. Nimi kertoo olennaisen. Metsäisyys kertoo kesien lämpimyydestä. Kun kesäkuukauden keskilämpötila ylittää +10 asteeseen, lämpöä riittää puiden kasvulle. Meillä tämä toteutuu koko maassa tunturipaljakkaa lukuun ottamatta.

Lumisuus puolestaan kertoo kylmästä talvesta, jossa kylmimmän kuukauden keskilämpötila on korkeintaan -3 astetta. Tämä on käytännössä pysyvän talvisen lumipeitteen raja. Turussa helmikuun keskilämpötila ilmastojaksolla 1981–2010 oli -4,8 astetta.

Mutta Jomalan sääasemalla Ahvenanmaalla helmikuiden keskilämpötila ei ole enää ylittänyt Köppenin rajalle; keskiarvo on noussut -2,9 asteeseen. Pysyvän lumipeitteen raja hiipii yhä lähemmäs Turkuja, ja joudumme vähitellen sanomaan hyvästit luonnonladuille.

Joulurauhanjulistuksen keli on vielä arvoitus, mutta tilastojen mukaan joulut ovat olleet varmuudella lumisia vain Haaparanta-Ilomantsi -linjan pohjoispuolella. Pohjois-Suomessa nietoksen paksuus on ollut jouluisin keskimäärin 40 cm, Keski-Suomessa 30 cm ja etelässä 5–10 cm.

Hanget ovat hauraimmat Lounais-Saaristossa, missä keskimäärin vain joka toinen jouluaamu on ollut valkoinen, Turussa hieman useampi.

Ilmaston lämmitessä lumivarmuus on heikentynyt. Turun tilastot kertovat 2000-luvun jouluaatoista seitsemän olleen lumettomia. Näistä peräti viisi on osunut 2010-luvulle.

Heikoin lumitilanne Etelä-Suomessa koettiin 2015, kun aaton lumiraja kulki Vaasasta Jyväskylän kautta Varkauteen.

Jos globaalit päästöt jatkavat kasvuaan nykyiseen tahtiin – kuten ilmastokokouksen päättämättömyys taas kerran antaa aiheen olettaa – nykyisen noin sadan päivän sijaan lumipeite käväisee Turun seudulla keskimäärin vain kymmenkunta päivää vuodessa ilmastojaksolla 2071–2100. Tätä lukevista moni ehtii kokea Turun lumettomat talvet.

Kaikki lämpenemiset eivät ole yhtä merkityksellisiä. Kun liikutaan nollan tienoilla, pienikin lisälämpö on kriittinen.

Jotta hiihtokelit Turussa jatkuisivat, ihmiskunnan päästöjen olisi lähdettävä laskuun juuri nyt. Kun näin ei käy, itseään voi koettaa lohduttaa ajatellen, että sopeutuminen on meillä lähinnä asennekysymys: lumettomia talvia eletään nyt Etelä-Baltiassa, ja kyllä sielläkin joulua vietetään. Mutta miten jatkossa Malediiveilla?

Kirjoittaja on maantieteen professori Turun yliopistossa.

Jotta hiihtokelit Turussa jatkuisivat, ihmiskunnan päästöjen olisi lähdettävä laskuun juuri nyt.